Helsingin poliisilaitoksen asiantuntijalausunto eduskunnan lakivaliokunnalle (HE/70/2025 vp)

1 Asia

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt 19.8.2025 Helsingin poliisilaitokselta kirjallista asiantuntijalausuntoa ja asiantuntijaa kuultavaksi koskien hallituksen esitystä 70/2025 vp laiksi pakkokeinolain 8 luvun muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi pakkokeinolain etsintää koskevaa lukua. Esityksessä ehdotetaan, että tuomioistuin päättäisi laite-etsinnästä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta tiettyjä erikseen määriteltyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Esityksen tavoitteena on saattaa laite-etsinnästä päättämistä koskeva sääntely EU-oikeuden mukaiseksi ottaen huomioon Euroopan unionin tuomioistuimien oikeuskäytäntö.

2 Lausunto

Helsingin poliisilaitoksen lausunnon antaa Rikostutkintayksikön Ammattimainen rikollisuus -toiminnon rikostarkastaja Marko Forss. Hän asettuu myös lakivaliokunnan kuultavaksi 5.9.2025.

Helsingin poliisilaitoksen kokemuksen perusteella laite-etsintä ja siitä saatava materiaali on merkittävässä asemassa useissa vakavissa rikoksissa. Laite-etsintä on omalta osaltaan korvannut esimerkiksi telekuuntelun tai -valvonnan merkityksellisyyden laskua sekä muita rikosten esitutkinnan tiedonhankintaan liittyvien keinojen heikkouksia. Esimerkiksi nuorten tekemien rikosten tutkinnassa laite-etsinnällä on saavutettu hyviä ja nopeita tuloksia, kun tutkittavana oleva ryöstö ja pahoinpitely on paikalla olijoiden toimesta kuvattu ja tallenne löytyy kiinniotettujen puhelimista.

Laite-etsinnässä tietoteknisen laitteen datasisältö jäljennetään ja varsinainen etsintä tietoihin kohdistuu poliisin tekemään kopioon. Helsingin poliisilaitos kiinnitti 14.3.2025 antamassaan lausunnossa huomiota siihen, katsotaanko jo laitteen tietosisällön jäljentäminen siihen myöhemmin kohdistettavaa etsintää varten laite-etsinnäksi, johon ehdotetun lakimuutoksen myötä tarvitaan tuomioistuimen etukäteislupa. Lausuttavana olevan esityksen mukaan vaikuttaisi siltä, että jo laitteen tietosisällön jäljentämiseen tulee olla tuomioistuimen lupa. Erityisesti vakavien rikosten tutkinnassa tulee haltuun otetun päätelaitteen jäljentäminen aloittaa mahdollisimman nopeasti. Päätelaitteen asettaminen lentotilaan ei hallituksen esityksessä kuvatusta poiketen estä tietojen häviämistä laitteelta. Laitteen tietojen katoamisessa voi olla kyse tunneista ja tietosisällön kopiointi tulisi aloittaa mahdollisimman nopeasti huolimatta siitä, onko laite lentokonetilassa. Tietojen ka-

toaminen luonnollisesti vaihtelee laite- ja käyttöjärjestelmäkohtaisesti. Joissain puhelimissa on esimerkiksi 24h määräaika, jonka jälkeen puhelin käynnistää itse itsensä uudelleen ja samalla myös tiedot häviävät.

Esityksen mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää laite-etsinnästä, jos laite-etsinnän välitön toimittaminen on asian kiireellisyyden vuoksi välttämätöntä. Kiireellisyyden arviointia voidaan tarkastella esimerkiksi rikoksen selvittämiseen liittyvän kiiretilanteen näkökulmasta, mutta myös laite-etsinnän kohteena olevan laitteen teknisestä näkökulmasta. Tekninen kiirevaatimus koskee käytännössä kaikkia tapauksia lievemmistä rikoksista vakaviin. Hallituksen esityksestä tulisikin poistaa maininta lentokonetilasta tietojen turvaajana ja pääsääntönä tulisi olla, että tietosisällön jäljentäminen saadaan aloittaa ja toteuttaa heti kun se on mahdollista. Luonnollisesti varsinaisten laitteesta tallennettujen tietojen tutkimisen voisi suorittaa vasta tuomioistuimen päätöksen jälkeen, jos kyseessä ei ole muu sääntelyssä mainittu kiiretilanne.

Ehdotuksen mukaan suostumuksen antajan tulee olla vähintään 18 vuotta täyttänyt. Alaikäisen puolesta suostumuksen voi antaa tämän lakimääräinen edustaja kuten huoltaja tai muu edunvalvoja. Alaikäisen päätelaitteeseen kohdistettavan laite-etsinnän suostumuksen osalta on epäselvää, miten ratkaistaan erimielisyystilanteet huoltajien ja alaikäisen välillä. 15–17-vuotiaalla asianosaisen asemassa olevalla lapsella on rinnakkainen puheoikeus esitutkinnassa, mutta alle 15-vuotiaan kohdalla puheoikeus on vain huoltajalla. Siinä missä vain huoltaja voi antaa suostumuksen alle 15-vuotiaan lapsen laitteen laite-etsintään, voiko näin olla 15–17-vuotiaan lapsen kohdalla? Ehdotus ei ole linjassa muutoin esitutkintaan liittyvän puhevallan osalta ja esimerkiksi tehostettuun matkustuskieltoon liittyvän suostumuksen antamiseen liittyen.

Asiassa on vielä huomioitava tuomioistuinkäsittelyn julkisuuteen liittyvät kysymykset. Laite-etsintää koskevan käsittelyn julkisuus mahdollistaa rikolliseen toimintaan liittyvien toimesta sen selvittämisen, keitä esitutkinnassa on esimerkiksi otettu kiinni ja keiden laitteisiin on kohdistettu laite-etsintä. Etenkin jos laite-etsinnästä annetaan julkinen päätöslauselma, josta käy ilmi ratkaisun lopputulos ja epäillyn nimi. Huomioon tulee ottaa lisäksi se, että laite-etsinnän kohteena voi olla myös asianomistajan tai todistajan laite, jolloin henkilöllisyyden paljastuminen esitutkinnan aikana voi altistaa heidät herkemmin erilaisille vaikuttamisyrityksille. Tämä koskee luonnollisesti niitä tilanteita, joissa poliisi ei ole saanut suostumusta laite-etsintään

Jari Liukku, Poliisipäällikkö

Jari Koski, rikostarkastaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 28.08.2025 klo 15:48. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Helsingin poliisilaitos
Pasilanraitio 11, PL 11, 00241 Helsinki
kirjaamo.helsinki@poliisi.fi
Puhelin 0295 470 011, Faksi 0295 411 622, poliisi.fi